

УДК 338.43:63:657

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.196.91-96>**Савченко В.М.**

кандидат економічних наук

Херсонський державний аграрно-економічний університет

Savchenko Vira

PhD in Economic Sc.

Kherson State Agrarian and Economic University

<https://orcid.org/0000-0002-2496-2525>**Кононенко Л.В.**

кандидат економічних наук

Херсонський державний аграрно-економічний університет

Kononenko Lesia

PhD in Economic Sc.

Kherson State Agrarian and Economic University

<https://orcid.org/0000-0001-5698-5003>

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ АГРОКОНСУЛЬТУВАННЯ

У статті досліджено сучасний стан агроконсалтингової діяльності. визначено, що перспективними напрямками консультування відповідно до запитів потенційних клієнтів дорадчих служб є врахування перманентних змін чинного законодавства з оподаткування та податкової звітності, а також стратегічних, що стосується напрямів реформування спрощеної системи оподаткування відповідно до Національної стратегії доходів до 2030 року. Обґрунтовано доцільність залучення експертів – дорадників, що спеціалізуються на питаннях обліку, оподаткування та звітності до консалтингової діяльності. На підставі аналізу запитів клієнтів визначено перспективи розвитку нових напрямів консультування: адресно для малих суб'єктів агропідприємництва з питань інформаційного забезпечення управління; консультування з проблем оподаткування, формування облікової політики, земельних відносин, їх податкових наслідків та облікового супроводження.

Ключові слова: дорадництво, оподаткування, облікова політика, звітність, біологічні активи, управління

PERSPECTIVE DIRECTIONS OF AGRICULTURAL CONSULTING DEVELOPMENT

This article explores the present landscape of agricultural consulting services. It aims to shed light on the current state of this field and identify promising avenues for the development of advisory services.

This study examines the current state of agricultural consulting, highlighting key trends, challenges, and opportunities. It identifies promising directions for the future development of advisory services.

Despite years of operation, agricultural advisory services in Ukraine have had limited impact on agribusiness development. An analysis of small-scale agricultural businesses has highlighted promising areas for future consulting services. Thus, the preferences of the clients of the advisory service of Kirovograd region include tax issues. In the context of the transformation of Ukraine's tax system in accordance with the National Revenue Strategy until 2030, most agribusinesses that are currently Group 4 taxpayers will be forced to switch to the general taxation system. Given the evolving tax landscape, consulting services should prioritize staying abreast of legislative changes, especially those related to the simplification of the tax system, as outlined in the National Revenue Strategy until 2030.

It is proved that when providing consultations, it is advisable to involve expert advisers specializing in accounting, taxation and reporting; given the availability of different taxation systems, choosing the optimal one for the client is an important area of consulting. It is noted that in modern conditions, agro-consulting activities require development and identification of priority areas. The author substantiates, based on the analysis of clients' requests, the prospects for the development of new areas of consulting: targeted at small agricultural entities on issues of management information support; consulting on taxation issues, formation of accounting policies, land relations, their tax consequences and accounting support. The author proves that the most promising areas of consulting are the issues of accounting policy formation, information support for cost and prime cost management, land relations, and the reflection of their consequences in accounting and reporting.

Keywords: advisory, taxation, accounting policy, reporting, biological assets, management

JEL classification: L 84, Q 15, O 13

Постановка проблеми. В Україні незважаючи на значний час функціонування дорадницьких структур їх вплив на розвиток агробізнесу є недостатнім. Результати проведеного анкетування та аналіз проблем малого підприємництва в агробізнесі дав можливість визначити перспективні напрями агроконсультування. Так до переваг клієнтів дорадницької служби Кіровоградської області відноситься податкова проблематика. У контексті трансформації податкової системи України прийнято Національну стратегію доходів до 2030 року [5]. Серед іншого стратегією передбачено скасування права на спрощену систему оподаткування для юридичних осіб. Так більшість суб'єктів агробізнесу, що є натеper платниками 4 групи будуть вимушені перейти на сплату податків за загальною системою оподаткування, зокрема стати платниками податку на прибуток. Платники податку на прибуток зобов'язані забезпечити відображення в обліку доходів та витрат згідно з вимогами стандартів. Відповідно такі підприємства мають переглянути облікову політику та зафіксувати у внутрішніх регламентах ці зміни [7]. Підприємства, що є платниками 4 групи, як правило, мають суттєві похибки при формуванні фінансового результату, що обумовлено відсутністю контролю з боку фіскальних органів та не є суб'єктами що зобов'язані проводити обов'язковий аудит фінансової звітності. Це призводить до зниження якості фінансової звітності. Ми позитивно ставимось до перспектив зміни податкового законодавства та вважаємо одним з доцільних напрямів консультування дорадчими службами малих підприємств проблематику формування облікової політики та інформаційного забезпечення управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання агроконсультування (дорадництва, agricultural extension) досліджували багато як українських так і зарубіжних науковців. Так Maulu S., Hasimuna O. J., Mutale B., Mphande J. та Siankwilimba E. дослідили ступінь впливу програм agricultural extension у сільській місцевості на боротьбу з бідністю [16]. Norton G. W. та Alwang, J. вивчали еволюцію agricultural extension та її вплив на прийняття нових методів фермерами [17]. Kacharo D. K. з'ясував вплив інформаційно-комунікаційних технологій на сучасну agricultural extension [14].

Коваль Н. В. розглянула сутність дорадчої діяльності, з'ясувала перешкоди на шляху її розвитку в Україні, особливості організації системи сільськогосподарського дорадництва в Польщі [2]. Євчу С. А. у своїх дослідженнях здійснив теоретичне обґрунтування сутності сучасного сільськогосподарського дорадництва як соціально-економічного інституту [1].

Проте, в сучасних умовах питання визначення перспективних напрямів розвитку агроконсультування з проблем інформаційного забезпечення управління сільськогосподарських підприємств потребують подальших досліджень.

Мета статті: з'ясувати сучасний стан та визначити перспективні напрями розвитку консалтингової

діяльності дорадчих служб.

Виклад основних результатів дослідження. При розробці облікової політики є необхідним насамперед врахувати розмір господарювання та зафіксувати у регламенті з облікової політики формат звітності (повний обсяг або скорочений). На формування облікової політики за методичною складовою більш впливає галузева специфіка, а саме те що основними ресурсами аграрного виробництва є земля та біологічні активи.

На нормативному рівні особливості відображення в обліку та представлення у звітності біологічних активів регламентує Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» [6], що було прийнято у 2007 році у відповідності до вимог Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку (МСБО) 41 «Сільське господарство» [4]. Цей Стандарт визначає підхід до оцінки біологічних активів за справедливою вартістю за вирахуванням витрат на продаж. МСБО 41 «Сільське господарство» було опубліковано у грудні 2000 року і вперше застосовано до річних звітних періодів, що починаються 1 січня 2003 року або після цієї дати. Незважаючи на значний термін застосування у міжнародній практиці цього стандарту зарубіжні науковці зазначають, що мають місце проблеми щодо його дотримання [13]. В Україні також, незважаючи на впровадження НП(С)БО 30 «Біологічні активи» ще з 2007 року, більшість аграрних підприємств, особливо малих, не дотримуються вимог цього стандарту. У цьому зв'язку є цікавими результати наукових досліджень Rute Gonçalves та Patrícia Lopesa. Ці науковці аналізували рівень дотримання агрокомпаніями, акції яких котируються на біржі, вимог МСБО 41 «Сільське господарство» щодо розкриття інформації про біологічні активи; з'ясували фактори, що впливають на наявність різного рівня дотримання вимог цього МСБО (рис. 1).

Так, цими науковцями встановлено, що важливим є фактор концентрації капіталу (власності). Ця ситуація також є характерною для вітчизняних підприємств відповідно до значної питомої ваги функціонування в агробізнесі України малих підприємств (більш 90%), нерозуміння менеджерами і власниками доцільності застосування норм НП(С)БО 30 «Біологічні активи» щодо оцінки за справедливою вартістю при відкладеному збуті з формуванням фінансових результатів та відповідно позитивним впливом на показники оцінки фінансового стану.

Відповідно працівники дорадчої служби із залученням експертів-дорадників, що є фахівцями у сфері ведення бухгалтерського обліку та облікового супроводження формування податкової звітності.

Аграрії та науковці вважають, що запровадження спрощеної системи оподаткування в аграрному секторі потребує більш детального аналізу та індивідуального підходу до кожного підприємства. Зокрема, застосування єдиних правил оподаткування для великих агрохолдингів і невеликих фермерських господарств може бути невиправданим.

Рис. 1 Фактори впливу на дотримання вимог стандартів щодо біологічних активів
Джерело: розроблено на основі [13]

Формування облікової політики аграрних підприємств є предметом наукових досліджень та методичного супроводження [11, 12], проте, більшість сільськогосподарських підприємств нехтує як напрацюваннями науковців, так і методичними галузевими рекомендаціями.

Використання сучасних методів інформаційного забезпечення управління може сприяти зменшенню витрат та підвищенню продуктивності у сільському господарстві. У цьому зв'язку важливим є обґрунтування організаційних аспектів та методичної складової облікової політики в системі інформаційного забезпечення управління витратами та собівартістю, що потребує формування внутрішньогосподарської звітності для суб'єктів підприємницької діяльності, що спеціалізуються на вирощуванні сільськогосподарських культур. Є необхідною розробка методичного забезпечення використання елементів нормативного методу управління витратами на основі використання технологічних карт, що розраховані на поле сівоzmіни. Також за участі дорадницьких структур є можливим складання екологічних паспортів поля та розробка і впровадження накопичувальних особових рахунків за виробничими підрозділами та місцями формування витрат (центри витрат та центри відповідальності). Відповідно цей напрям є також важливим в агроконсалтинговій діяльності.

Особливості господарювання суб'єктів агробізнесу та їх вплив на вибір варіантів за елементами облікової політики (рис. 2).

У фаховій літературі більше уваги приділяють саме впливу технологічних особливостей на формування

облікової політики сільськогосподарських підприємств, що пов'язано з використанням землі як основного ресурсу та процесу трансформації біологічних активів. Відповідно перспективним напрямом консультування є методичне забезпечення відображення в обліку земельних ресурсів та земель них відносин, що пов'язано із становленням та розвитком земельного ринку як важливого сегменту фінансового ринку України.

У зарубіжній літературі акцентують увагу на тому, що інвестори спрямовують свої інвестиції, виходячи з фінансового стану господарюючих суб'єктів та їхніх очікувань, прибутків і збитків, руху грошових коштів і прогнозу зміни капіталу [3], відповідно дуже важливою є облікова політика з огляду на її вплив на показники звітності.

У розвинених країнах суб'єкти підприємництва постійно відстежують вплив своєї фінансової інформації на прибуток, розглядаючи її як важливий фактор досягнення високих результатів. Тому необхідність удосконалення організаційно-методичного забезпечення облікової політики в сільськогосподарських підприємствах на основі міжнародних стандартів підвищує актуальність цієї проблеми в умовах сучасного процесу глобалізації.

У сучасних умовах є необхідним для дорадницьких структур розробка нових напрямів консультування: пропагування та механізм реалізації засад циркулярної економіки [9]; сприяння організації нових форм партнерства, кооперації та коопетиції на рівні територіальних громад [15]; консультування адресно для малих суб'єктів агропідприємства з питань

інформаційного забезпечення управління, зокрема з формування внутрішньогосподарської управлінської звітності; консультування з проблем оподаткування і створення аутсорсингових структур для ведення обліку та формування і подання звітності за участі дорадчих служб, участь у діяльності, що спрямована на формування достатнього рівня цифрових компетентностей власників, менеджменту та працівників малих аграрних підприємств [8]; консультування з формування звітності та податкових наслідків за земельним податком, що пов'язано з вирішенням проблемних питань, які

виникають у фізичних осіб - різних податкових наслідків для власників паїв та ділянок, в залежності від того, кому передано право на використання землі (при передачі в оренду та факту реєстрації угоди платникам податку 4 групи власник звільняється від земельного податку) та умов передачі (угода емфітевзису не дає право на несплату земельного податку). Перспективним напрямом розвитку агроконсалтингової діяльності є використання організаційної моделі на основі цифровізації,

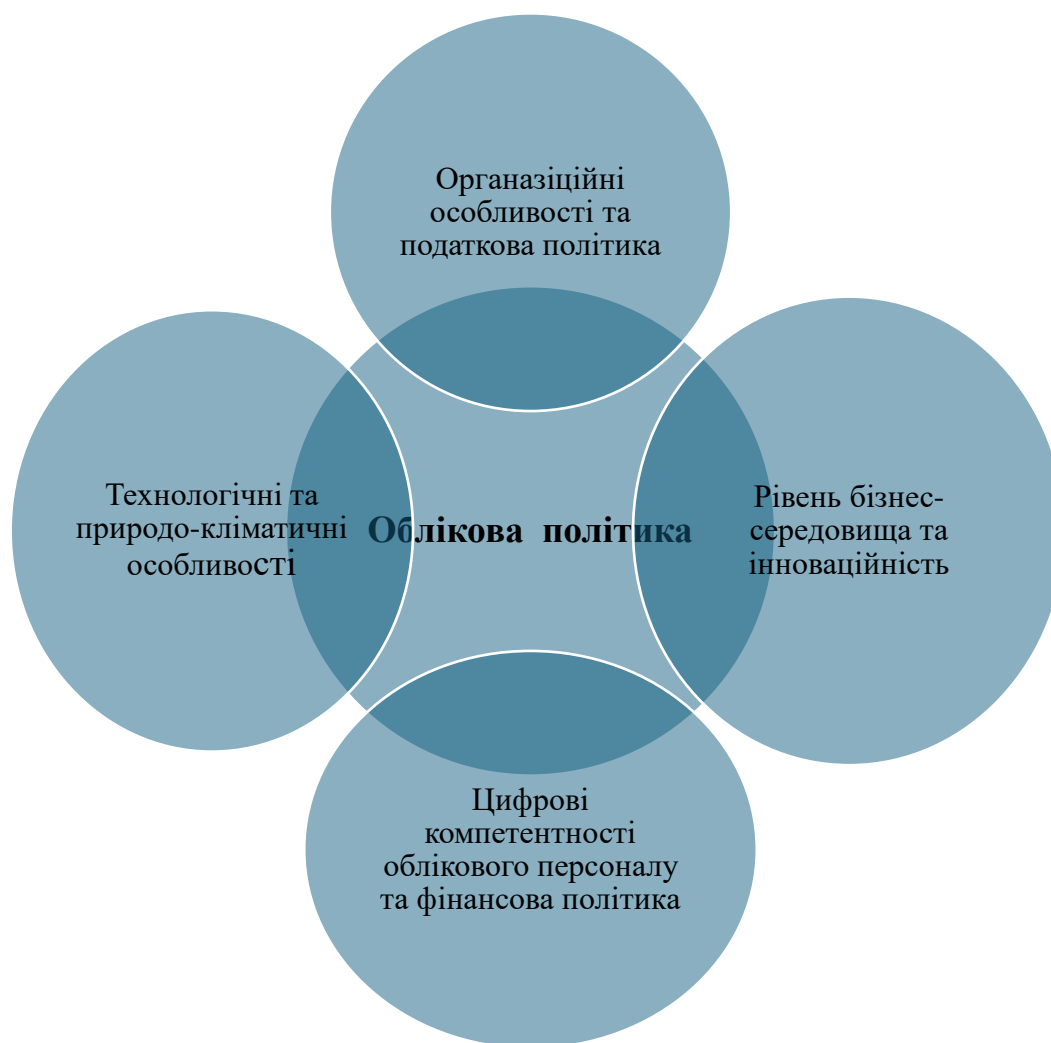

Рис. 2. Фактори впливу на облікову політику
Джерело: розроблено авторами

Висновки. Перспективними напрямками консультування відповідно до запитів потенційних клієнтів дорадчих служб є врахування перманентних змін чинного законодавства з оподаткування та податкової звітності, а також стратегічних, що стосується напрямів реформування спрощеної системи оподаткування відповідно до Національної стратегії доходів до 2030 року. При наданні консультацій доцільно залучення експертів – дорадників, що спеціалізуються на питаннях обліку, оподаткування та звітності; за умов наявності різних систем оподаткування - вибір оптимальної

для клієнта – важливий напрям консультування. Також перспективними напрямками консультування є проблематика формування облікової політики, інформаційного забезпечення управління витратами та собівартістю, земельних відносин і відображення в обліку та звітності їх наслідків.

Напрямом подальших наукових досліджень є наукове обґрунтування підходів та розробка методики інформаційного забезпечення управління, яка може бути використана у консалтинговій діяльності дорадчими службами.

Список використаних джерел:

1. Євчу, С. А. С. А. (2024). Інституціональна сутність системи сільськогосподарського дорадництва в Україні. *Інноваційна економіка*, (1), 76-83. DOI: 10.37332/2309-1533.2024.1.9
2. Коваль Н. В. Сільськогосподарське дорадництво в Україні: сутність, проблеми та перспективи розвитку. *Агросвіт*. 2022. № 21. С. 36-43. <https://orcid.org/0000-0003-1244-9297>
3. Кононенко Л.В., Сисоліна Н.П., Чумаченко О.С. Звітність підприємств в умовах сталого розвитку: сучасний стан, проблеми, перспективи, інформаційне забезпечення. *Центральнотраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2021. Вип. 6. С. 179-186. URL: surl.li/hobihh (дата звернення: 15.11.2024).
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 41. Сільське господарство: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_027#Text (дата звернення: 15.11.2024).
5. Національна стратегія доходів до 2030 року. Міністерство фінансів України. URL: surl.li/sxdiqd (дата звернення: 15.11.2024).
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: Наказ МФУ від 18.11.2005 № 790 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text> (дата звернення: 15.11.2024).
7. Податковий Кодекс України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: surl.li/ljjozb (дата звернення: 15.11.2024).
8. Савченко В., Кононенко Л. Оптимізація функціонування малих сільськогосподарських підприємств у контексті співпраці з регіональними дорадчими службами. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2022. № 14. С. 43–51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2022.14.6>
9. Савченко В., Кононенко Л., Карнаушенко А. (2023). Циркулярна економіка в умовах формування Суспільства 5.0. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, (16), 166-174. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.16.22>.
10. Савченко, В., Кононенко, Л., & Гай, О. (2023). Оподаткування сільськогосподарських товаровиробників: стан, проблеми та перспективи. *Економічний простір*, (186), 114-118. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/186-20>
11. Сакун, А. Ж. Облікова політика як інструмент управління діяльністю підприємства. *ВВС 94 Z 40*, 2021, 46. URL: http://www.xn--e1aajfpcds8ay4h.com.ua/files/120_01_12_2022.pdf#page=46 (дата звернення: 15.11.2024).
12. Сакун, А., & Пристемський, О. (2023). Аргументування ролі облікової політики як системоутворюючого інструменту в бухгалтерському просторі підприємництва. *Scientific Collection «InterConf+»*, (30 (143)), 80-90.
13. Gonçalves, R., & Lopes, P. (2014). Firm-specific determinants of agricultural financial reporting. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 110, 470-481. <http://surl.li/jfqdgp>
14. Kacharo, D. K. (2020). ICT and challenges of agricultural extension education. *Journal of Agricultural Extension and Rural Development*, 12(3), 57-61. <https://doi.org/10.5897/JAERD2020.1162>
15. Kyrylov, Y., Hranovska, V., Savchenko, V., Kononenko, L., Gai, O., & Kononenko, S. (2024). Sustainable Rural Development in the Context of the Implementation of Digital Technologies and Nanotechnology in Education and Business. *Nanotechnology Perceptions*, 297–323. DOI: <https://doi.org/10.62441/nano-ntp.v20iS8.25>
16. Maulu, S., Hasimuna, O. J., Mutale, B., Mphande, J., & Siankwilimba, E. (2021). Enhancing the role of rural agricultural extension programs in poverty alleviation: A review. *Cogent Food & Agriculture*, 7(1), 1886663. <https://doi.org/10.1080/23311932.2021.1886663>
17. Norton, G. W., & Alwang, J. (2020). Changes in agricultural extension and implications for farmer adoption of new practices. *Agricultural Perspectives and Policy*, 42(1), 8-20. <https://doi.org/10.1002/aapp.13008>

References:

1. Yevchu, S. A. (2024). Instytutsionalna sutnist systemy silskohospodarskoho doradnytstva v Ukraini [Institutional essence of the agricultural advisory system in Ukraine]. *Innovatsiina ekonomika [Innovative economy]*, (1), 76-83. DOI: 10.37332/2309-1533.2024.1.9
2. Koval N.V. (2022). Silskohospodarske doradnytstvo v Ukraini: sutnist, problemy ta perspektyvy rozvytku [Agricultural advisory services in Ukraine: essence, problems and prospects of development]. *Ahrosvit [Agrosvit]*, no. 21, pp. 36-43
3. Kononenko L.V., Sysolina N.P., & Chumachenko O.S. (2021). Zvitnist pidprijemstv v umovakh staloho rozvytku: suchasnyi stan, problemy, perspektyvy, informatsiine zabezpechennia [Reporting of enterprises in the conditions of sustainable development: current state, problems, prospects, information support]. *Tsentrlnoukrainskyi naukovyi visnyk. Ekonomichni nauky [Central Ukrainian Scientific Bulletin. Economic Sciences]*, vol. 6, pp. 179-186. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2021_6_19 (accessed November 15, 2024)
4. Mizhnarodnyi standart bukhgalterskoho obliku 41. Silske gospodarstvo: [International Accounting Standard 41. Agriculture.] Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_027#Text (accessed November 15, 2024)
5. Natsionalna stratehiia dokhodiv do 2030 roku. Ministerstvo finansiv Ukrainy. [National Revenue Strategy until

2030. Ministry of Finance of Ukraine] Available at: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf (accessed November 15, 2024)
6. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 30 «Biologichni aktyvy»: Nakaz MFU vid 18.11.2005 № 790 [National Accounting Regulation (Standard) 30 “Biological Assets”: Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 18.11.2005 No. 790] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text> (accessed November 15, 2024)
7. Podatkovyi Kodeks Ukrainy: Kodeks Ukrainy; Zakon, Kodeks vid 02.12.2010 № 2755-VI.[Tax Code of Ukraine: Code of Ukraine; Law, Code of 02.12.2010 № 2755-VI.] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (accessed November 15, 2024)
8. Savchenko V. & Kononenko L. (2022) Optyimizatsiia funktsionuvannia malykh silskohospodarskykh pidpriemstv u konteksti spivpratsi z rehionalnymy doradchymy sluzhbamy [Optimizing the functioning of small agricultural enterprises in the context of cooperation with regional advisory services]. *Tavriiskyi naukovi visnyk. Seria: Ekonomika* [Taurida Scientific Herald. Series: Economics] no. (14), pp. 43–51.
9. Savchenko, V., Kononenko, L., & Karnaushenko, A. (2023). Tsyrukuliarna ekonomika v umovakh formuvannia Suspilstva 5.0 [Circular economy in the context of the formation of society 5.0]. *Tavriiskyi naukovi visnyk. Seria: Ekonomika* [Taurida Scientific Herald. Series: Economics] (16), pp. 166-174. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.16.22>
10. Savchenko, V., Kononenko, L., & Hai, O. (2023). Opodatkovannia silskohospodarskykh tovarovyrobnykiv: stan, problemy ta perspektyvy [Taxation of agricultural producers: status, problems and prospects]. *Ekonomichnyi prostir* [Economic Space], (186), 114-118. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/186-20>
11. Sakun, A. Zh. Oblikova polityka yak instrument upravlinnia diialnistiu pidpriemstva [Accounting policy as a tool for managing the activities of an enterprise]. *BBC 94 Z 40, 2021, 46.* http://www.xn--elaaifpcds8ay4h.com.ua/files/120_01_12_2022.pdf#page=46
12. Sakun, A., & Prystemskyi, O. (2023). Arhumentuvannia roli oblikovoi polityky yak systemoutvoriuiuchoho instrumentu v bukhhalterskomu prostori pidpriemnytstva [Argumentation of the role of accounting policy as a system-forming tool in the accounting space of entrepreneurship]. *Scientific Collection «InterConf+»*, (30 (143)), 80-90.
13. Gonçalves, R., & Lopes, P. (2014). Firm-specific determinants of agricultural financial reporting. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 110, 470-481. <http://surl.li/jfqdgp>
14. Kacharo, D. K. (2020). ICT and challenges of agricultural extension education. *Journal of Agricultural Extension and Rural Development*, 12(3), 57-61. <https://doi.org/10.5897/JAERD2020.1162>
15. Kurylov, Y., Hranovska, V., Savchenko, V., Kononenko, L., Gai, O., & Kononenko, S. (2024). Sustainable Rural Development in the Context of the Implementation of Digital Technologies and Nanotechnology in Education and Business. *Nanotechnology Perceptions*, 297–323. DOI: <https://doi.org/10.62441/nano-ntp.v20iS8.25>
16. Maulu, S., Hasimuna, O. J., Mutale, B., Mphande, J., & Siankwilimba, E. (2021). Enhancing the role of rural agricultural extension programs in poverty alleviation: A review. *Cogent Food & Agriculture*, 7(1), 1886663. <https://doi.org/10.1080/23311932.2021.1886663>
17. Norton, G. W., & Alwang, J. (2020). Changes in agricultural extension and implications for farmer adoption of new practices. *Applied Economic Perspectives and Policy*, 42(1), 8-20. <https://doi.org/10.1002/aepp.13008>